

A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény gyakorlati alkalmazása során felmerülő egyes nehézségekről

I. Bevezetés

A Vht. alkalmazása során a gyakorló jogászok több olyan kérdéssel találkoznak, amelyekre a törvény, illetve kapcsolódó jogszabályok nem térnek ki, vagy nem egyértelmű választ adnak. A végrehajtási eljárásban az elrendeléstől a foganatosításon át egészen a befejezésig találkozhatunk olyan helyzetekkel, amikor a felmerülő probléma a megoldási kísérletkor további alproblémákká alakul és kérdéseket generál.

Dolgozatomban bemutatok két olyan problémát, amelyek előfordulási valószínűsége magas és ennek ellenére a megoldásuk nem egyértelmű. Ezek az alábbiak:

- a Vht. 6. § kapcsolata a végrehajtás egyéb feltételeivel, különös tekintettel a végrehajtási záradékkal elrendelt eljárásokra, illetve a végrehajtási záradék törlésének kérdésére – ezen belül egy alproblémát is érinteni fogok,
- a Vht. 189. § szerinti biztosítási intézkedés (közkereseti társaság tagjával és a betéti társaság beltagjával szemben) szabályozásának elégtelensége.

II. Azonnali beszedési megbízás kontra végrehajtás

A Vht. 6. § szerint a pénzforgalmi úton érvényesíthető – e törvényben említett – pénzkövetelést azonnali beszedési megbízással kell behajtani; bírósági végrehajtásnak akkor van helye, ha az azonnali beszedési megbízás nem vezetett eredményre.

Egyértelmű, világos szabály: a (2) bekezdésben foglalt feltételek esetén a követelés jogosultjának inkasszóval kell próbálkoznia. Tipikus alany kötelezett (adósi) oldalon a gazdasági társaság, mivel pénzforgalmi bankszámlával kell hogy rendelkezzen, azaz egy fontos feltételnek – a magánszemélyekkel szemben – mindenképpen megfelel.

A (4) bekezdés további feltételt szab, legalábbis a végrehajtási eljárás megindításához: ha a pénzforgalmi úton történő behajtás fedezet hiánya miatt nem vagy csak részben vezetett eredményre, *bírósági végrehajtásnak csak akkor van helye*, ha a végrehajtást kérő igazolja, hogy a kötelezett számlavezető pénzügyi intézményétől nem kérte az azonnali beszedési megbízás további függőben tartását, és megjelöli, hogy az azonnali beszedési megbízást milyen összegben teljesítette a pénzügyi intézmény. A függőben tartásra irányadó határidő lejártá előtt előterjesztett végrehajtási kérelem elbírálására is ez a rendelkezés irányadó.

Tételezzük fel az egyébként nap mint nap előforduló helyzetet: a végrehajtást kérő közjegyzői okirat záradékolását kéri a bíróságtól. Az okiratban foglalt adós egy gazdasági társaság, pénzkölcsönről van szó.

A kérelem megfelel:

- a Vht. 11. és 12. §-ban foglalt *alaki* (megfelelő nyomtatványon, megfelelő példányszámban, megfelelő adatokkal kitöltött kérelem),
- a 13. §-ban foglalt *általános anyagi jogi* (kötelezést tartalmaz, jogerős vagy előzetesen végrehajtható, teljesítési határidő letelt),
- a 20. § (1) bekezdésében foglalt *eljárásjogi* (adós lakóhelye / székhelye, illetve végrehajtás alá vonható vagyontárgyának helye szerint helyi bíróság jár el),
- a 21. §-ban foglalt *különös anyagi jogi* (így a közjegyzői okirat tartalmazza a szolgáltatásra és ellenszolgáltatásra irányuló vagy egyoldalú kötelezettségvállalás, jogosult és kötelezett nevét, teljesítés módját és határidejét) feltételeknek.

Azonnali beszedési megbízás sikertelenségét a végrehajtást kérő nem igazolja, a bíróság ennek ellenére végrehajtási záradékkal látja el a közjegyzői okiratot. A bíróság tehát jogszabálysértést követett el.

Milyen lehetőségünk van orvosolni ezt a sérelmet! A záradékolás ellen (de a végrehajtási lap kiállítása ellen ugyanúgy) nincs helye fellebbezésnek. Helyette a Vht. 211. § (2) bekezdése áll rendelkezésünkre, amely szerint, ha a bíróság az okiratot a törvény megsértésével látta el végrehajtási záradékkal, a végrehajtási záradékot törölni kell.

A Vht. 212. § (1) bekezdése szerint továbbá a végrehajtást elrendelő bíróság a végrehajtási lap visszavonását, illetőleg a végrehajtási záradék törlését bármelyik fél kérelmére, a végrehajtó jelentése alapján vagy saját kezdeményezéséből végzéssel bármikor elrendelheti.

A kommentárok (ebből a legújabb 2006-ban jelent meg a HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. kiadásában) és a bírói gyakorlat szerint az alaki vagy anyagi jogi feltételek hiánya, sérelme adhat alapot a záradék törlésére, azaz a Vht. 12-14. §, illetve az egyes végrehajtandó okiratokra vonatkozó rendelkezések (pl. a jelen esetben irányadó Vht. 20-23/B. §). Megjegyezzük, hogy a jogszabály szerkezete is ezek vizsgálatát indokolja.

Hol a Vht. 6. §-a szerinti eljárás, mint a végrehajtási eljárás előfeltétele? A kommentár azt az instrukciót adja, hogy *a bírói gyakorlat szerint* meg kell tagadni a végrehajtási lap kiállítását, ha az azonnali beszedési megbízással történő behajtást nem kísérelték meg (Kommentár 526. oldal). Azt nem állítja, hogy ennek hiánya a már elrendelt végrehajtási eljárás során alapot adna pl. a záradék törlésére. Kutatásaim alapján BH sem foglalkozik a kérdéssel.

De lege ferenda: a Vht. 13. § (2) bekezdés az alábbi lehetne (a további bekezdések számozásának megváltoztatása mellett):

A végrehajtható okirat kiállításának további feltétele, hogy – a 6. § (2) bekezdésében írt feltételek fennállása esetén – a végrehajtást kérő igazolja, hogy az azonnali beszedési megbízás nem vezetett eredményre, illetve amennyiben csak részben vezetett eredményre, a teljesített összegről szóló értesítést csatolja, valamint mindkét esetben nyilatkoznia kell, hogy a megbízás függőben tartását nem kérte a hitelintézettől.

Speciális a végrehajtási lap visszavonása/záradék törlése abból a szempontból is, hogy *ez a jogorvoslat nincs határidőhöz kötve*.

Gyakorlati példánkban tegyük fel, hogy a bíróság a Vht. 20. §-ban foglaltak sérelmével látja el záradékkal a közjegyzői okiratot, jelesül a gazdasági társaság székhelye *már a kérelem beadása előtt* megváltozott.

Előjáróban rögzítendő, hogy a Vht. 9. § alapján a Pp. rendelkezései akkor alkalmazandóak, ha a Vht. nem tartalmaz szabályozást az adott eljárási kérdésre. Az illetékességre tartalmaz rendelkezéseket a Vht., így a Pp. 29-43. §-ai nem alkalmazhatóak.

A Vht. 20. § rendelkezéseiből és a Vht. 9. § előírásából fakadóan azonban a Pp. 42-43. §-ban foglalt szabályok – alkalmazkodva a nemperes eljárások, így a Vht. sajátosságaihoz – irányadóak.

A bíróság tehát példánkban a Vht. 20. § és a Pp. 43. § (2) bekezdésével összhangban vizsgálja ugyan az illetékességét a kérelem általános vizsgálatokor, de milyen specialitást hordoz ez a végrehajtási eljárásban?

Míg a polgári peres eljárás során a Pp. 43. § (2) bekezdése szerint az illetékességnek vagy az illetékesség hiányának megállapítására előadott tényállítások valóságát a bíróság csak akkor vizsgálja, *ha azok a köztudomással vagy a bíróság hivatalos tudomásaival ellentétesek, vagy egyébként valószínűtlenek, vagy ha azokat az ellenfél vitássá teszi*, addig nem mehetünk el egy fontos, végrehajtási eljárásban felmerülő különlegesség mellett: a záradékolással az ügy befejezetté válik a bírósági ügyviteli szabályok szerint.

Az eljáró bíró/titkár a záradék aláírása előtt a következő adatokból gazdálkodik: közjegyzői okirat, kérelem, esetleges egyéb levelezés, felmondás. Ha ezekből (a cég székhelye miatt) az illetékességére következtet, vajon kötelessége-e a cégjegyzék vizsgálata is? Kell-e kételkednie a végrehajtást kérő előadásában? Féluralom vagy hivatalbóliság kérdése különös súlyt kap ebben az esetben.

Az adós által előterjesztett ún. illetékességi kifogás alapján ugyanis az áttétel kizárt (hiszen az ügy befejezett), csak a záradék törlése merülhet fel, mivel annak jogszabályi feltételei fennállnak.

Elképzelhető, hogy a végrehajtás már három-négy éve folyamatban van az önálló bírósági végrehajtónál. Minden fél számára világos, hogy az adósi cég székhelye megváltozott. Ekkor a cég képviselője a végrehajtási záradék törlését kéri a Vht. 20. § (1) bekezdésében foglaltak sérelme miatt.

Ha a bíróság a jogszabályi rendelkezéseknek maradéktalanul eleget tesz, akkor a fent kifejtettek miatt csak egy lehetősége marad: a záradék törlése, ezzel pedig számtalan végrehajtási cselekmény nullázása.

Több megoldási lehetőség mutatkozik a probléma elkerülésére:

– a végrehajtási eljárás kezdetekor a) felhívni a végrehajtást kérőt az adósi székhely hitelt érdemlő igazolására (értsd: cégkivonat csatolása), vagy b) ugyanebben a szellemben az online céginformáció használatával *maga a bíróság győződik meg az illetékességét megalapozó körülményről*. Álláspontom szerint mindkét megoldás vitatható ugyan a Pp. 43. § (2) bekezdésének („csak akkor vizsgálja”) tükrében, így a megoldások bármelyike legalábbis az értelmezési tartomány bővítését igényli,

– időbeli korlát bevezetése a záradék törlése, végrehajtási lap visszavonása iránti kérelmek előterjesztésére,

– egyfajta differenciálás bevezetése a törlési/visszavonási kérelmeknél: a bíróság abban az esetben törölje a végrehajtási záradékot, vonja vissza a végrehajtási lapot, *ha az eljárása során olyan jogszabálysértés történt, amely az ügy érdemére kihat*. Tipikusan annak az eljárásjogi (illetékességi) előírásnak a megsértése, amelyet a Vht. 20. § (1) bekezdése tartalmaz, az egyéb, tehát alaki, általános és speciális anyagi jogszabályi előírások-

nak a megléte esetén az ügy érdemére kiható relevanciával nem bír, azaz szükségtelen a végrehajtási eljárást pusztán ezen az alapon annulálni, mivel ez csak indokolatlan költségeket és az eljárás elhúzódsát okozza. Álláspontom szerint ez utóbbi két javaslat megfelelő formába öntve *de lege ferenda* megfontolandó.

II. Biztosítási intézkedés kontra beltag

Újabb példánkban az adós betéti társaság, amellyel szemben folyik a végrehajtási eljárás.

A Vht. 189. § szerint, ha a közkereseti és a betéti társasággal szemben a követelés teljesítése érdekében végrehajtható okiratot állítottak ki, a közkereseti társaság tagjával és a betéti társaság beltagjával szemben az említett követelés érdekében biztosítási intézkedés rendelhető el.

A (2) bekezdés úgy rendelkezik, hogy a biztosítási intézkedést az a bíróság rendeli el, amely a társasággal szemben a végrehajtható okiratot kiállította.

Fontos körülmény: a biztosítási intézkedés elrendeléséhez *nem szükséges az, hogy a követelés érvényesítésére szolgáló perben a tag marasztalására sor kerüljön, vagy akár perben álljon*, önmagában a társasággal szembeni végrehajtás alapot ad a biztosítási intézkedés elrendelésére a taggal szemben.

Mivel példánkban betéti társaságról van szó, ezért a Gt. 108. § (3) bekezdése miatt az alábbi szabályoknak is érvényre kell jutniuk:

A Gt. 97. § (1) bekezdés szerint a társaság kötelezettségeiért elsősorban a társaság felel vagyonával. Ha a társasági vagyon a követelést nem fedezi, a társaság kötelezettségeiért a tagok saját vagyonukkal korlátlanul és egyetemlegesen felelnek.

A (2) bekezdése szerint a tagok – mögöttes felelősségük érintése nélkül – a társasággal együtt is perelhetők. A társaság vagyonára a tagok perben állása nélkül is, a tagok saját vagyonára pedig csak perben állásuk esetén hozható marasztaló ítélet és vezethető végrehajtás.

A Gt. 104. § (1) bekezdés úgy rendelkezik, hogy a társaságtól megváló tag – ideértve a társasági részesedését átruházó tagot is – a tagsági jogviszonya megszűnésétől számított öt éves jogvesztő határidőn belül, ugyanúgy felel a társaságnak harmadik személlyel szemben fennálló, a tagsági jogviszonya megszűnése előtt keletkezett tartozásáért, mint ahogy a tagsági jogviszonya fennállta alatt felelt. Ezt a rendelkezést kell megfelelően alkalmazni a megszűnt tag társaságba be nem lépő jogutódjára is.

Adva van tehát a beltag, akinek marasztalására a végrehajtási eljárás alapját képező ügyben nem került sor (talán perben sem állt), ám a Vht. szabályai szerint biztosítási intézkedést rendelnek el vele szemben.

Esetünkben egyelőre nem vezethető vele szemben *kielégítési végrehajtás*, hiszen ahhoz két feltétel is szükséges: a) marasztaló határozat vele szemben és b) társasággal szembeni eredménytelen végrehajtás.

A helyzet sajátosságából adódóan előfordulhat, hogy a végrehajtást kérő a biztosítási intézkedés elrendelését kéri a beltaggal szemben, amelynek a bíróság helyt ad, de nem indít a marasztalására irányuló eljárást. Ez azt jelenti, hogy ugyan kielégítési végrehajtás nem vezethető a taggal szemben, de a vagyona, vagy annak egy része lefoglalásra kerül. Ez adott esetben roppant terhes lehet a beltag számára.

Vizsgáljuk meg a biztosítási intézkedés megszüntetésére vonatkozó rendelkezéseket!

A Vht. 200. § (1) bekezdése szerint a biztosítási intézkedés hatálya addig tart, amíg a biztosítandó követelés teljesítése érdekében a kielégítési végrehajtást nem rendelték el, illetőleg amíg a bíróság a biztosítási intézkedést nem szüntette meg.

A Vht. 200. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a biztosítási intézkedés végrehajtása során elvégzett foglalás hatálya kiterjed a követelés teljesítése érdekében elrendelt kielégítési végrehajtásra is.

A Vht. 201. § (1) bekezdés alapján a bíróság a biztosítási intézkedést megszünteti, ha a végrehajtást kérő követelése iránti eljárás az adós marasztalása nélkül ért véget. Ilyenkor a végrehajtást kérő viseli a biztosítási intézkedéssel felmerült költséget.

A Vht. 201. § (4) kimondja, hogy a végrehajtást kérő köteles megtéríteni azt a kárt, amelyet a biztosítási intézkedés rosszhiszemű kérésével az adósnak okozott.

A Vht. 201/A. § (1) rendelkezése szerint, ha a végrehajtást kérő követelése iránti eljárás az adós marasztalásával ért véget, de a jogosult a követelés kielégítése iránti végrehajtási kérelmet a végrehajtás általános feltételei (13. §) együttes bekövetkeztének időpontjától számított 3 hónapon belül nem terjesztette elő, e határidő lejárta után az adós kérelmet terjeszthet elő a bíróságnál a biztosítási intézkedés megszüntetése iránt.

Vht. 201/A. § (2) bekezdése alapján a bíróság az (1) bekezdés szerinti kérelem előterjesztéséről tájékoztatja a végrehajtást kérőt, és felhívja őt, hogy a követelése kielégítése iránti végrehajtási kérelmet 30 napon belül terjessze elő az illetékes bíróságnál. Ha a végrehajtást kérő ennek nem tett eleget, a bíróság a biztosítási intézkedést

megszünteti.

Látható, hogy mind a Vht. 201. §, mind pedig a Vht. 201/A. § abból indul ki, hogy a biztosítási intézkedéssel érintett személlyel (esetünkben a taggal) szemben a végrehajtást kérő marasztalásra irányuló eljárást indít, és az vagy sikertelen, vagy a marasztalás alapján a végrehajtást kérő nem indít kielégítési végrehajtást.

A kérdés változatlan: mi van abban az esetben, ha a marasztalásra irányuló eljárást a végrehajtást kérő meg sem indítja? Ilyen esetre vonatkozóan biztosítási intézkedés megszüntetési okot a Vht. nem ismer, és sajnos a Pp. sem nevesíti a végrehajtási perek között.

Megoldásként kínálkozik a Vht. 200. § (1) bekezdésének második fordulata: a biztosítási intézkedés hatálya addig tart, (...) amíg a bíróság a biztosítási intézkedést nem szüntette meg.

Ez a rendelkezés – értelmezéstől függően – lehet egy „gumiszabály”, amelyre hivatkozva a biztosítási intézkedés bármely okból megszüntethető (ez nem túl elegáns megoldás), vagy pusztán egy végrehajtási cselekmény megszűnésének időpontját rögzítő utalás – ez utóbbi a valószínűbb és az elfogadhatóbb is.

De lege ferenda fontos lenne határidőhöz kötni legalább azt, hogy a végrehajtást kérő köteles – a Vht. szóhasználatával élve – a követelése iránti eljárást megindítani az adóssal (jelen példában taggal) szemben, pl. a biztosítási intézkedés elrendelését követő 3 hónapon belül. Ennek eredménytelensége esetén alkalmazható a Vht. 201. §, míg eredményessége esetén a Vht. 201/A. § rendelkezései.

Adódik a Gt. 104. § (1) bekezdése miatt a kérdés: biztosítási intézkedés elrendelhető volt beltaggal szemben is? Jelen szabályozás mellett semmiképp (a jogszabály szóhasználata is erre utal), hiszen a beltaggal szembeni intézkedés is aggályos, míg az általam fent vázolt módosítások esetén, a volt beltagra utaló konkrét rendelkezés jogszabályba emelése után mindenképp, hiszen a Gt. (felelősségi) szabályaival okvetlen szükséges összhangba hozni a Vht. rendelkezéseit is.

Két olyan problémakör került bemutatásra, amelyek előfordulási valószínűsége nem is olyan alacsony, mint hinnénk. Ezeken túlmenően számtalan kisebb-nagyobb problémát okozó, a gyakorlati alkalmazást és az egységes gyakorlatot megnehezítő rendelkezés van a Vht.-ban. Ezek bemutatása és elemzése sem lenne haszontalan vállalkozás, de az jelen dolgozat kereteit mindenképp jelentősen meghaladná. Dolgozatom célja a figyelem felkeltése volt egy olyan jogszabály anomáliái iránt, amelynek alkalmazása sok gyakorló jogász napi munkáját jelenti, és amelynek visszásságaival sajnos napjainkban mind több adósi vagy – jobb (?) esetben – végrehajtást kérői pozícióba kerülő érintett kénytelen szembesülni.